

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 69 Mart 2020 & Volume: 13 Issue: 69 March 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4004>

HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ YAZ OKULU ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI STRES VE STRESLE BAŞ ETME DAVRANIŞLARI PERCEIVED STRESS AND COPING BEHAVIOURS OF SUMMER SCHOOL STUDENTS IN NURSING DEPARTMENT

Melahat AKGÜN KOSTAK*
Esra Nur KOCAASLAN**
Remziye SEMERCİ***
İsmail ÇETİNTAŞ****

Öz

Bu çalışma, hemşirelik bölümü yaz okulunda ders alan öğrencilerin algıladıkları stres ve stresle baş etme davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipteki araştırma, 15-21 Ağustos 2017 tarihlerinde *** Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, hemşirelik bölümünde açılan yaz okulunda ders alan 348 öğrenci ile yürütülmüştür. Veriler, "Kişisel Bilgi Formu", "HÖASÖ", "HÖBCÖ" ve "HÖSBDÖ" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Mann Whitney U, Kruskal Wallis testi ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalamaları 22,49±2,31 olup, %50,3'ü kız ve %77,2'sinin akademik başarıları orta düzeyde idi. Öğrencilerin %97,1'i ailesinin bilgisi dahilinde yaz okulu eğitimi almaktaydı. Öğrencilerin yaşları ile HÖBCÖ puanları arasında negatif yönde çok zayıf korelasyon saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerin cinsiyetleri ile yaz okulu eğitiminden ailenin haberdar olma durumları ile HÖBCÖ puan ortalamaları ($p<0,05$), akademik başarı durumları ile HÖBCÖ ve HÖSBDÖ puan ortalamaları arasında anlamlı fark vardı. ($p<0,05$). Öğrencilerin aileleri tarafından yaz okulu eğitimi konusunda desteklenme durumları ile HÖASÖ toplam puanı ($p=0,027$), HÖBCÖ toplam puanı ($p<0,001$), HÖSBDÖ sorun çözme alt boyut ($p=0,041$) puan ortalamaları arasında fark vardı. Öğrencilerin yaşları azaldıkça gösterdikleri biyo-psiko-sosyal belirtilerin arttığı, kız öğrencilerin strese karşı duygusal belirtileri daha fazla gösterdikleri bulunmuştur. Akademik başarıları düşük olan öğrencilerin strese karşı daha fazla biyo-psiko-sosyal belirti gösterdikleri ve strese baş etmede iyimser kalma stratejisine daha sık başvurdukları bulunmuştur. Ailesinin bilgisi dışında yaz okulu eğitimi alan öğrencilerin algıladıkları stresin daha fazla olduğu ve strese karşı daha fazla biyo-psiko-sosyal cevap verdikleri saptanmıştır. Yaz okulu eğitimi konusunda aileleri tarafından desteklenmeyen öğrencilerin, desteklenen öğrencilere göre algıladıkları stres daha fazlayken, strese yönelik biyo-psiko-sosyal cevapları daha deneyimledikleri ve strese baş etme davranışı olarak sorun çözme davranışını daha sık kullandıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaz Okulu, Hemşirelik Öğrencileri, Algılanan Stres, Stresle Baş Etme.

Abstract

This study aimed to determine the perceived stress and coping behaviours nursing students in summer school. This descriptive study was conducted by 348 students in *** University Faculty of Health Sciences, Nursing Department during the 15-21 August 2017. Data were collected by PSS, PPSRS and CBI. Data was analysed by descriptive statistics, Mann Whitney U, Kruskal Wallis and Spearman Correlation tests. The age of the students was 22.49±2.31, 50.3% were female, 77.2% academic success status was

*Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, akgunmel@yahoo.com

**Arş. Gör., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, esranurkocaaslan27@gmail.com

***Arş. Gör., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, remziyesemerci@gmail.com

****Arş. Gör., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, ismailcetintas@gmail.com

moderate. 97.1% of the families knew that their students took lessons in summer school. It was a negative very weak correlation between the age of students and the score of PPSRS ($p < 0.05$). It was a significant difference between the students' gender and the average score of PPSRS. It was a significant difference between academic success status and average scores of PPSRS and CBI. There was a statistically difference between the support status of the students in terms of summer school education with their families and the mean PPS total score ($p = 0.027$), PPSRS total score ($p < 0.001$), and CBI problem solving subscale ($p = 0.041$). As the age of the students decrease, their physio-psycho-social responses increase and girl students showed more emotional responses toward stress. Students with low academic success showed more physio-psycho-social responses toward stress and they frequently applied optimistic strategy to cope with stress. Student whose parents didn't know their children took summer courses perceived more stress and showed more physio-psycho-social responses toward stress. It was determined that the students who were not supported by their families about summer school education had higher perceived stress compared to the supported students, they showed more bio-psycho-social responses to stress and they used problem solving behaviour more as coping behaviours.

Keywords: Summer School, Nursing Students, Perceived Stress, Coping With Stress.

1. GİRİŞ

Hemşirelik eğitimi, teorik bilgi ve beceriyi içeren uygulamalı bir süreçtir. Eğitimleri süresince hem gençlik sorunlarıyla mücadele eden, hem de çoğunlukla anksiyete düzeyi yüksek hastalarla yüzyüze çalışan hemşirelik öğrencilerinin her yönden desteklenerek donanımlı bir şekilde mezun olmaları önemlidir (Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015). Hemşirelik öğrencileri, lisans eğitimlerine başladıkları andan itibaren akademik başarıyı ve yaşam faaliyetlerini etkileyen birçok stres etkenine maruz kalabilmektedirler (Yıldırım ve ark., 2016). Lisans düzeyinde hemşirelik öğrencilerinin diğer sağlık alanlarına ait öğrencilerden daha yüksek düzeylerde stres deneyimledikleri bildirilmiştir (Shaban, Khater ve Akhu-Zaheya, 2012). Literatürde hemşirelik eğitiminin tüm aşamalarında, öğrencilerin karşılaştıkları stres faktörlerinin meslek yaşamı boyunca psikolojik veya duygusal bozulmaya neden olabileceği ve hasta bakımının kalitesini düşüreceği bildirilmektedir (Chan, So ve Fong, 2009; Evans ve Kelly, 2004).

Hafif ve orta düzey stresin öğrenmedeki olumlu etkisine karşın, yüksek düzey stres; öğrenmeyi olumsuz etkileyerek, uygulamada hatalara, iletişimde bozulmaya ve performansta azalmaya neden olabilmekte ve öğrencilerin profesyonel bir meslek kimliği oluşumunu olumsuz etkileyebilmektedir (Arabacı ve ark., 2015; Seydefatemi ve ark., 2007; Luo ve Wang, 2009). Bazı öğrenciler stresini sözel olarak bildirirlerde bazıları stres karşısında girişimde bulunmayabilir ve bu durum, öğrencilerin zamanla daha önemli sorunlar yaşamasına neden olur (Stephens, 2013). Hemşirelik eğitiminin amacına ulaşabilmesinde hemşirelik öğrencilerinin stres düzeylerinin belirlenmesi ve stresin olumsuz etkilerinin önlenmesi; öğrencilerin yaşadıkları akademik sorunlar, meslek ile ilgili streslerle baş edebilmeleri ve bu zorluklara karşı etkili baş etme stratejileri geliştirebilmeleri için psikolojik sağlamlıklarının geliştirilmesinde son derece önemlidir (Stephens, 2013; Taşdelen ve Zaybak, 2013).

Yaz okulu; başarılı öğrencilerin üstten ders alarak daha kısa sürede mezun olabilmeleri, başarısız öğrencilerin ise başarısız oldukları dersi/dersleri yaz okulunda alarak zaman kaybetmeden başarısızlıklarını telafi edebilmeleri için uygulamaya konulan öğretim programıdır (Taşdemir, 2012). Öğrencilerin güz ve bahar yarıyılına ilave olarak genellikle farklı üniversitelerde yaz okullarında öğrenim görmesi, lisans eğitiminin güz ve bahar döneminin getirdiği strese ilave olarak, yabancı bir çevre, barınma sorunları, maddi güçlükler ve yaz döneminde de aileden uzak kalma gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Ayrıca literatürde yaz okulu gibi yoğunlaştırılmış eğitim programlarında öğrencilerin güz ve bahar dönemlerine göre aynı deneyimi yaşayıp yaşamadığı ile ilgili belirsizlikler de vardır (Taşdemir, 2012). Yaz dönemi uygulamaları, üniversitelerde giderek yaygınlaşmaktadır. Ancak yaz okulu uygulamaları hakkında Türkiye'de kısıtlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Kaya ve Konu, 2015). Yaz okulunda ders alan hemşirelik öğrencilerinin güz ve bahar dönemlerinden farklı sorunlarla karşılaşmaları stres düzeylerini arttırabilir. Yaz okulu hemşirelik öğrencilerinin stres düzeyleri, strese tepkileri ve stresle başa çıkma davranışları ile bu davranışları etkileyen faktörlerin bilinmesi; hem akademisyenlerin hem de klinik uygulamalarda öğrencilerle birlikte çalışan sağlık profesyonellerinin öğrencileri daha iyi anlamalarını sağlayacak, stresin neden olduğu olumsuz sonuçlar engellenerek hemşirelik eğitime katkı sağlayacaktır. Bu nedenle çalışmada, yaz okulu hemşirelik öğrencilerinin eğitimleri süresince algıladıkları stres düzeylerini, bu strese karşı verdikleri tepkileri ve stresle başa çıkma davranışlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

2. METHOD

2.1. Araştırma Tasarımı ve Amacı

Bu araştırma, yaz okulunda öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin eğitimleri süresince algıladıkları stres düzeylerini, bu strese karşı verdikleri tepkileri ve stresle başa çıkma davranışlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

2.2. Araştırma Soruları

- Yaz okulu hemşirelik öğrencilerinin algıladıkları stres düzeyleri nedir?
- Yaz okulu hemşirelik öğrencilerinin strese verdikleri tepkiler nelerdir?
- Yaz okulu hemşirelik öğrencilerinin strese başa çıkma davranışları nelerdir?
- Yaz okulu hemşirelik öğrencilerinin bazı sosyo-demografik ve eğitim özelliklerine göre algıladıkları stres düzeyleri, strese karşı verdikleri tepkiler ve stresle başa çıkma davranışları arasında farklılık var mıdır?

2.3. Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırma evrenini; 2016–2017 öğretim yılı yaz döneminde *** Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde açılan uygulamalı derslere kayıtlı öğrenciler oluşturdu (N=445). Araştırmada herhangi bir örneklem seçim yöntemine gidilmemiş olup, derslere devam eden ve araştırmaya katılmaya gönüllü 348 öğrenci (katılım oranı %78,20, n=348'dir) araştırmaya dahil edildi. *** Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Hemşirelikte Yönetim dersi hariç diğer uygulamalı dersler güz ve bahar yarıyıllarında 14 hafta boyunca; haftada 6 saat teorik, 16 saat klinik uygulama şeklindedir. Bu derslerin yaz okulu programı 7 hafta olup, haftada 12 saat teorik ve 24 saat klinik uygulamadan oluşmaktadır. Hemşirelikte Yönetim dersi ise güz ve bahar yarıyıllarında 14 hafta boyunca haftada 4'er saat teorik ve uygulama şeklinde olup, yaz okulu programı 7 hafta sürmekte, ve haftada 8 saat teorik, 8 saat klinik uygulama şeklinde yürütülmektedir.

2.4. Araştırmanın Değişkenleri

Öğrencilerin sosyodemografik ve eğitim ile ilgili özellikleri (okul, sınıf, cinsiyet, gelir düzeyi, çalışma durumu vb.) araştırmanın bağımsız değişkenlerini; ölçek puanları ise bağımlı değişkenlerini oluşturmaktadır.

2.5. Veri Toplama Araçları

2.5.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür (Arabacı ve ark., 2015; Taşdelen ve Zaybak, 2013; Karaca ve ark., 2017) doğrultusunda hazırlanan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini içeren (okul, sınıf, cinsiyet, gelir düzeyi, çalışma durumu vb.) 7 soru, akademik özellikleri ve yaz okulundan ders alma ile ilgili özelliklerini içeren 9 soru olmak üzere toplam 16 sorudan oluştu.

2.5.2. Hemşirelik Öğrencileri için Algılanan Stres Ölçeği (HÖASÖ)

Ölçek Sheu, Lin ve Hwang tarafından geliştirilmiştir (Sheu, Lin ve Hwang, 2002). Karaca ve ark., (2015) tarafından geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılan ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,96 bulunmuştur (Karaca ve ark., 2015). Bu araştırmada ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,94 bulunmuştur. Ölçek 29 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek "0- Benim için stres verici değil", 1, 2, 3, "4- Benim için çok stres verici" şeklinde beşli likert tiptedir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 0 maksimum puan 116 olup puan arttıkça stres düzeyi de artmaktadır.

2.5.3. Hemşirelik Öğrencileri için Biyo-Psikososyal Cevap Ölçeği (HÖBCÖ)

Ölçek, Sheu ve ark. tarafından geliştirilmiştir. Ölçek öğrencilerin fiziksel, psikolojik ve sosyal sağlığına ilişkin semptomları belirlemeye yönelik 21 madde ve 3 alt boyuttan (sosyal davranış belirtileri, duygusal belirtiler, fiziksel belirtiler) oluşmaktadır (Sheu, Lin ve Hwang, 2002). Karaca ve ark., (2015) tarafından geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,92 saptanmıştır (Karaca ve ark., 2015). Bu çalışmada ise Cronbach alfa değeri 0,93 saptanmıştır. Ölçek 0- 'Asla yaşamam', 1, 2, 3 ve 4- 'Her zaman yaşarım' olmak üzere beşli Likert-tiptedir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 0 maksimum puan 84 olup puanının artması zayıf biyo-psiko-sosyal semptomların arttığını göstermektedir.

2.5.4. Hemşirelik Öğrencileri için Stresle Baş Etme Davranışları Ölçeği (HÖSBDÖ)

Ölçek Sheu ve ark., tarafından geliştirilmiştir (Sheu, Lin ve Hwang, 2002). Karaca ve ark., tarafından geçerlik ve güvenilirliği yapılan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,52 bulunmuştur (Karaca ve ark., 2015). Bu araştırmada Cronbach alfa değeri 0,79 saptanmıştır. On dokuz madde ve 4 alt boyuttan (iyimser kalma, transfer, sorun çözme, kaçınma) oluşan ölçek 0- 'Hiç katılmıyorum', 1, 2, 3, 4- 'Katılıyorum' olmak üzere

beşli likert tiptedir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 0 maksimum puan 76 olup alt boyutun puanının yüksek olması ilgili baş etme stratejisini daha sık kullanıldığını ifade eder.

2.6. Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları öğrencilere dersliklerde, derslerden önce ve ders bitiminde uygulandı. Öğrencilere araştırma hakkında bilgi verildikten sonra veri toplama formu ve ölçekler dağıtılmıştır. Form ve ölçeklerin cevaplandırılması yaklaşık 15 dakika sürdü.

2.7. İstatistiksel Analiz

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde IBM SPSS Statistics 20 paket programı kullanıldı. Öğrencilerin demografik özelliklerine yönelik veriler sayı (%) ve ortalama±standart sapma ile değerlendirildi. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile ölçek puanları/puan ortalamaları arasındaki ilişkiler, verilerin normal dağılım özellikleri dikkate alınarak; Mann Whitney U, Kruskal Wallis Testi ve Spearman Korelasyon Analizi ile değerlendirildi. Kruskal Wallis testinde ikili karşılaştırmalar için Bonferroni düzeltmeli Mann Whitney Testi kullanıldı. Veriler %95 güven aralığında değerlendirildi. Korelasyon kuvvetinin tanımlanmasında; 0.00-0.25 = çok zayıf, 0.26-0.49 = zayıf, 0.50-0.69 = orta, 0.70-0.89 = yüksek, 0.90-1.00 = çok yüksek ilişki, korelasyon katsayıları esas alındı (Çoşansu, 2015). $p < 0.05$ anlamlılık değeri olarak kabul edildi.

2.8. Etik Yaklaşım

Çalışmaya başlamadan önce araştırmaya katılan öğrencilerden, *** Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan 89307567/044 sayılı yazılı izin alındı ve araştırma *** Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 16/29 nolu karar ile onaylandı. Araştırmada kullanılan ölçeklerin kullanım izni için yazarlardan e-posta yoluyla izin alınmıştır. Veri toplama formu ve ölçekler uygulanmadan önce öğrencilere araştırmanın amacı açıklandı ve sözel onamaları alındı. Öğrencilere form ve ölçeklere isim yazmamaları, elde edilen verilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı bilgisi verildi.

2.9. Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırma bir devlet üniversitesinde yaz okulunda öğrenim gören hemşirelik öğrencileri ile sınırlıdır.

3. BULGULAR

Öğrencilerin yaş ortalaması $22,49 \pm 2,31$, öğrencilerin %50,3'ü kız ve %47,1'i dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %52,9'unun gelir ve giderleri eşit, %73,0'ü daha önce yaz okulunda ders almamıştır. Araştırma grubunun %97,1'inin ailesinin bilgisi dahilinde yaz okulu eğitimi aldığı, %83,8'inin ailesinin yaz okulu eğitimi desteklediği bulunmuştur. Öğrencilerin akademik başarı durumları incelendiğinde %77,2'sinin orta, %12,1'inin yüksek, %10,7'sinin düşük olduğu saptanmıştır. Grubun yaz okulunda ders alma nedenleri incelendiğinde; %38,8'inin aldığı dersten, %21,7'sinin başka bir dersten kaldığı için, %39,5'inin ise üstten ders almak istediği için yaz okuluna kayıt yaptırdığı belirlenmiştir (Tabloda gösterilmedi).

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaz okulunda aldıkları derslerin dağılımı incelendiğinde; %27'sinin Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, %23'ünün Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, %17'sinin İç Hastalıkları Hemşireliği, %16'sının Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, %11'inin Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, %6'sının Hemşirelikte Yönetim dersini aldıkları belirlenmiştir (Tabloda gösterilmedi).

Araştırma grubunun, HÖASÖ toplam puan ortalaması $47,96 \pm 25,64$; HÖBCÖ toplam puan ortalaması $22,47 \pm 17,70$ ve HÖSBDÖ toplam puan ortalaması $33,80 \pm 11,84$ olarak bulunmuştur (Tabloda gösterilmedi).

Öğrencilerin cinsiyetleri ile HÖBCÖ duygusal belirtiler alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p=0,018$). Kız öğrencilerin duygusal belirtiler alt boyut puan ortalamaları, erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyetleri ile HÖASÖ, HÖSBDÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark yoktu ($p>0,05$) (Tablo 1).

Öğrencilerin ailelerinin yaz okulundan ders aldıklarını bilme durumları ile HÖBCÖ toplam puanı ($p=0,001$), sosyal davranış ($p=0,005$), duygusal ($p<0,001$) ve fiziksel ($p=0,001$) alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark vardı (Tablo 2). Ailesinin bilgisi dışında yaz okulu eğitimi alan öğrencilerin strese karşı biyo-psiko-sosyal cevaplara (sosyal davranış, duygusal ve fiziksel belirtiler), ailesinin bilgisi dahilinde yaz okulu eğitimi alan öğrencilere göre daha çok başvurdukları saptanmıştır. Öğrencilerin ailelerinin yaz okulundan ders aldığını bilme durumları ile HÖASÖ, HÖSBDÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark yoktu ($p>0,05$). Öğrencilerin aileleri tarafından yaz okulu eğitimi konusunda desteklenme durumları ile HÖASÖ toplam puanı ($p=0,027$), ödevlerden ve iş yükünden kaynaklanan

($p=0,009$), öğretim elemanları ve hemşirelerden kaynaklanan ($p=0,037$), ortamdaki kaynaklanan ($p=0,033$), akranlardan ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres ($p=0,008$) alt boyut puan ortalamaları ve HÖBCÖ toplam puanı ($p<0,001$), sosyal davranış ($p<0,001$), duygusal ($p<0,001$) ve fiziksel belirtiler ($p: 0,004$) alt boyut puan ortalamaları ve HÖSBDÖ sorun çözme alt boyut ($p=0,041$) puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yaz okulu eğitimi konusunda aileleri tarafından desteklenmeyen öğrencilerin, desteklenen öğrencilere göre algıladıkları toplam stres, ödevlerden ve iş yükünden, öğretim elemanları ve hemşirelerden, ortamdaki, akranlardan ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres puanları yüksek, strese karşı biyo-psiko-sosyal cevap olarak, sosyal, duygusal ve fiziksel belirtileri daha fazla gösterdikleri ve stresle baş etme davranışı olarak sorun çözme davranışını daha çok kullandıkları bulunmuştur (Tablo 3).

Öğrencilerin akademik başarıları ile HÖBCÖ toplam puanı ($p=0,001$), sosyal davranış ($p=0,001$), duygusal ($p=0,001$), fiziksel belirtiler ($p=0,019$) ve HÖSBDÖ iyimser kalma ($p=0,028$) alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Akademik başarıları düşük öğrencilerin strese karşı verdikleri biyo-psiko-sosyal cevaplar daha fazlaydı ve stresle baş etme davranışları arasından iyimser kalma davranışına daha sık başvurdukları bulunmuştur (Tablo 4).

Öğrencilerin yaşları ile HÖBCÖ toplam puanı ($p=0,005$), sosyal davranış belirtileri ($p=0,002$), duygusal belirtiler ($p=0,027$) ve fiziksel belirtiler ($p=0,020$) alt boyut puanları arasında negatif yönde çok zayıf bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları azaldıkça gösterdikleri biyo-psiko-sosyal cevaplarda; sosyal davranış belirtileri, duygusal belirtiler ve fiziksel belirtilerin de arttığı bulunmuştur (Tablo 5). Öğrencilerin yaşları ile HÖASÖ, HÖSBDÖ toplam ve alt boyut puanları arasında anlamlı ilişki bulunamadı ($p>0,05$).

4. TARTIŞMA

Hemşirelik bölümü yaz okulunda ders alan öğrencilerin eğitimleri süresince algıladıkları stres düzeyleri, bu strese karşı verdikleri tepkileri ve stresle başa çıkma davranışlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada, öğrencilerin HÖASÖ puan ortalamaları $47,96\pm 25,64$, HÖBCÖ puan ortalamaları $22,47\pm 17,70$, HÖSBDÖ puan ortalamaları $33,80\pm 11,84$ olarak bulunmuştur. Durmuş ve Gerçek tarafından Doğu Anadolu bölgesindeki bir üniversitede hemşirelik bölümü lisans öğrencileri ile yapılan bir çalışmada HÖASÖ puan ortalamaları $53,36\pm 24,03$, HÖBCÖ puan ortalamaları $30,01\pm 17,92$, HÖSBDÖ puan ortalamaları $37,53\pm 13,22$ olarak saptanmıştır (Durmuş ve Gerçek, 2017). Bu çalışmada, HÖASÖ ölçeğine göre en düşük stres düzeyi 0 ve en yüksek stres düzeyi 116 olduğuna göre, hemşirelik öğrencilerinin algıladıkları stresin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularının farklılığı; araştırmaların yapıldığı bölgelerin ve öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin, araştırmanın yapıldığı dönemlerin ve dolayısıyla öğrencilerin aldıkları derslerin farklı olmasına bağlanabilir. Onan ve ark., hemşirelerle yaptıkları çalışmada, benzer şekilde hemşirelerin algıladıkları stresin orta düzeyde olduğunu belirtmiştir (Onan ve ark., 2015).

Bu çalışmada öğrencilerin algıladıkları en yüksek stres alanlarının sırasıyla, bakım verme, ödevler, hemşire ve öğretim elemanlarından kaynaklanan stres; en az yaşanan stres alanlarının ise mesleki bilgi ve beceri eksikliğinden, ortamdaki akranlardan ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres olduğu saptanmıştır. Karaca ve ark., yaptığı çalışmada da benzer şekilde en çok stres yaşanan alanlar; öğretim elemanları ve hemşirelerden, görevler ve iş yükünden kaynaklanan stres iken en az stres yaşanan alanlar ise mesleki bilgi ve beceri eksikliğinden, akranlar ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres olarak bulunmuştur (Karaca ve ark., 2017). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalarda, öğrencilerin klinik eğitimlerinde stres yaşadıkları, klinikte çalışan hemşirelerin öğrencileri destekleme konusunda isteksiz oldukları ve öğrencilerin teorik bilgilerini klinik uygulamaya aktarma konusunda sorun yaşadıkları belirtilmektedir (Kostak, Aras ve Akarsu, 2012). Üniversite öğrencilerinin eğitim sürecinde yaşadıkları problemleri belirlemek üzere yapılan başka bir çalışmada en sık yaşanan problemler; duygusal, akademik ve ekonomik problemler; en az sıklıkla yaşananlar ise sigara, alkol ve madde kullanma, cinsel ve kişilik problemleri olarak bildirilmiştir (Erkan ve ark., 2012). Üniversitelerde özellikle de hemşirelik bölümlerinde öğrenci sayısı/öğretim elemanı oranının yüksek olması, klinik uygulama alanı sayısının yetersiz olması, hemşirelik eğitim müfredatının yoğun ve teorik ders ve klinik uygulama sürelerinin fazla olması, ayrıca yaz okullarında ders alan öğrencinin alışageldiği çevreden farklı yabancı bir ortamda bulunması, barınma sorunları, maddi sorunlar ve aileden uzak kalma gibi nedenlerle öğrencilerde daha çok stres oluşturduğu söylenebilir.

Bu çalışmada, kız öğrencilerin strese karşı duygusal belirtileri daha çok gösterdikleri belirlenmiştir (Tablo 1). Şahin ve ark. üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin strese daha çok belirti verdikleri (Şahin, Güler ve Basım, 2009) diğer bir çalışmada ise kadınlarda erkeklere oranla stresten kaynaklı sağlık sorunlarının daha fazla ortaya çıktığı bulunmuştur (Weeks ve ark., 2005). Hancıoğlu, üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre algılanan stres puanlarını daha yüksek bildirmiştir (Hancıoğlu, 2017) Üniversite öğrencilerinde yapılan başka bir çalışmada da kız

öğrencilerin daha çok duygusal alanda sorunlar yaşadıkları ortaya konulmuştur (Topkaya ve Meydan, 2013).

Bu araştırmada ailesinin bilgisi dışında yaz okulunda ders alan öğrencilerin strese karşı verdikleri biyo-psiko-sosyal cevaplar, ailesinin bilgisi dahilinde yaz okulunda ders alan öğrencilere göre daha fazla bulunmuştur (Tablo 2). Ayrıca aileleri tarafından yaz okulu eğitimi konusunda desteklenmeyen öğrencilerin, algıladıkları toplam stres, strese karşı verdikleri biyo-psiko-sosyal cevaplarının daha fazla olduğu ve stresle baş etme stratejilerinden sorun çözme stratejisine daha sık başvurdukları saptanmıştır (Tablo 3). Aile içi olumsuz ilişkiler, öğrenciler için stres yaratan faktörlerdendir (Savcı, 2014). Durmuş ve Gerçek aileleri tarafından desteklenen öğrencilerin HÖBCÖ puan ortalamalarının, desteklenmeyen öğrencilere göre daha düşük olduğunu bildirmiştir (Durmuş ve Gerçek, 2017). Altundağ ve Saltukoğlu ebeveynleri tarafından olumlu tutumla karşılaşan öğrencilerin algıladıkları stresin daha az olduğunu saptamıştır (Altundağ ve Saltukoğlu, 2011). Ebeveynlerin çocuklarına verdikleri sosyal destek ile stresli durumlarda çocuklarda daha az belirti görülmekte ve kendilerini daha iyi hissetmektedirler (Savcı, 2014). Bu nedenle yaz okulu öğrencilerinin yaşadıkları stres ve strese karşı verdikleri olumsuz yanıtlarını azaltmak amacıyla öğrencilerin özelliklerinin bilinmesi ve bu özellikleri dikkate alınarak danışmanlık yapılması ve klinik uygulama öncesi oryantasyon eğitimi uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Akademik başarısı düşük öğrencilerin strese karşı verdikleri biyo-psiko-sosyal cevapların daha fazla olduğu ve stresle baş etme davranışlarından iyimser kalma davranışına daha sık başvurdukları bulunmuştur (Tablo 4). Akademik başarı düşüklüğü, öğrencilerinin stres yaşamalarına neden olan önemli faktörlerden biridir (Savcı, 2014). Karaca ve ark. çalışmasında akademik başarılarını düşük olarak algılayan öğrencilerin biyo-psiko-sosyal tepkilerinin yüksek olduğu, ancak stresle baş etme stratejisi olarak problem çözme yöntemi ve iyimser davranışlarının nadir olarak kullanıldığı saptanmıştır (Karaca ve ark., 2017). Problem çözme stratejilerinin kullanımı, kaçınma stratejisinden farklı olarak öğrencilerin aktif bir çaba harcamasını gerektirir. Bu da akademik başarılarını düşük olarak algılayan öğrencilerin en fazla kaçınma, iyimser kalma ve nadiren de problem çözme stratejilerini kullanmalarının nedenini açıklamaktadır. Genellikle problem odaklı başa çıkma stratejisine başvuran kişiler atılgan, benlik saygıları yüksek, rekabetçi olan bireylerdir. Bireyin akademik yaşamda başarılı olması, günlük yaşamdaki stresörlerle etkin bir şekilde baş etmesi için çaba göstermesine katkı sağlamaktadır (Topal, 2011). Bu çalışmada, öğrencilerin yaz okulundan ders alma nedenleri; %38,8 oranında aldıkları dersten başarısız olma, %21,7 oranında da başka bir dersten başarısız olma olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlasının başarısızlık nedeniyle yaz okulundan ders aldıkları göz önünde bulundurulduğunda, stresle baş edebilmeleri için daha çok desteğe ihtiyaçları olduğu görülmektedir.

Çalışmada öğrencilerin yaşları azaldıkça strese karşı gösterdikleri biyo-psiko-sosyal cevaplarının (sosyal davranış belirtileri, duygusal belirtiler, fiziksel belirtiler) arttığı saptanmıştır (Tablo 5). Durmuş ve Gerçek'in çalışmasında öğrencilerin yaşları ile HÖASÖ, HÖBCÖ, HÖSBDÖ toplam ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Durmuş ve Gerçek, 2017). Öğrencilerin yaşları azaldıkça strese karşı daha fazla cevap göstermeleri, ilgili mesleki klinik ve teorik eğitim deneyimlerinin az olması ve stresle baş etme becerilerinin yetersiz olması ile açıklanabilir. Öğrencilerin yaşları arttıkça maruz kaldıkları stresörler artmakta ve stres yanıtları da farklılaşmaktadır.

SONUÇ

Bu araştırmada yaz okulu hemşirelik öğrencilerinin algıladıkları stresin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin strese karşı duygusal belirtileri erkek öğrencilere göre daha sık gösterdikleri, ailesinin bilgisi dışında yaz okulu eğitimi alan öğrencilerin strese karşı biyo-psiko-sosyal cevaplara daha sık başvurduğu, aileleri tarafından yaz okulu eğitimi konusunda desteklenmeyen öğrencilerin algıladıkları stres düzeyinin daha yüksek, strese karşı gösterdikleri biyo-psiko-sosyal cevapların daha fazla olduğu ve stresle baş etme davranışı olarak sorun çözme davranışına daha çok başvurdukları saptanmıştır. Akademik başarısı düşük öğrencilerin strese karşı verdikleri biyo-psiko-sosyal cevapların daha fazla olduğu ve stresle baş etmede iyimser kalma davranışını daha sık kullandıkları bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları azaldıkça strese karşı sosyal davranış, duygusal ve fiziksel belirtilerinin de arttığı belirlenmiştir. Yaz okulu öğrencilerinin stresle baş etmelerini sağlamak ve strese karşı gösterdikleri olumsuz yanıtları azaltmak amacıyla öğrencilerin bireysel özelliklerinin bilinmesi ve bu bireysel özelliklere uygun olarak danışmanlık sağlanması, öğrencilere oryantasyon programının düzenlenmesi; bu programda sosyal çevrenin, üniversitenin, bölümün ve klinik ortamın tanıtılmasına yer verilmesi, farklı örneklem gruplarında konu ile ilgili araştırmalar yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Arabacı, L.B., Korhan, E.A., Tokem, Y., & Torun, Y. (2015). Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin İlk Klinik Deneyim Öncesi-Sırası Ve Sonrası Anksiyete ve Stres Düzeyleri Ve Etkileyen Faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, S. 2(1), s. 1-16.
- Altundağ, G. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri, Stresle Başa Çıkma Tutumları ve Stresi Algılama Düzeyinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Chan, C., So, W., & Fong, D. (2009). Hong Kong Baccalaureate Nursing Students' Stress And Their Coping Strategies In Clinical Practice. *Journal of Professional Nursing*, S.25(5),s.07-31. doi:10.1016/j.profnurs.2009.01.018.
- Çoşansu, G. (2015). *Verilerin Analizi ve Yorumlanması. Hemşirelikte Araştırma, Sürec, Uygulama ve Kritik*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Durmuş, N., & Gerçek, A. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Stres Durumları, Biyo-Psiko Sosyal Durumları ve Stresle Baş Etme Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science*, S. 5(53), s. 616-633.
- Evans, W., & Kelly, B. (2004). Pre-Registration Diploma Student Nurse Stress and Coping Measures. *Nurse Education Today*, S. 24(6), s. 473-483. doi: 10.1016/j.nedt.2004.05.004.
- Erkan, S., Özbay, Y., Çankaya, Z.C., & Terzi, Ş. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Problemler ve Psikolojik Yardım Arama Gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim*, S. 37(164), s. 94-107.
- Güngörmüş, K., Okanlı, A., & Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, S. 6(1), s. 9-14. doi: 10.5505/phd.2015.80299.
- Hancıoğlu, Y. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Stres Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, S. 15(1), s. 130-149. doi: 10.11611/yead.270449.
- Kaya, E., & Konu, M. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Yaz Okulu Hakkındaki Tutum ve Görüşleri. *Ekev Akademi Dergisi*, S. 19(63), s. 57-61.
- Karaca, A., Yıldırım, N., Ankaralı, H., Açıkgöz, F., & Akkuş, D. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Algılanan Klinik Stres Düzeyi, Stres Cevapları ve Başetme Davranışları. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, S. 8(1), s. 32-39. doi: 10.14744/phd.2017.2259
- Karaca, A., Yıldırım, N., Ankaralı, H., Açıkgöz, F., & Akkuş D. (2015). Hemşirelik Öğrencileri İçin Algılanan Stres, Biyo-Psiko-Sosyal Cevap ve Stresle Başetme Davranışları Ölçeklerinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, S. 6(1), s. 15-25. doi: 10.5505/phd.2015.40316.
- Kostak, M.A., Aras, T., & Akarsu Ö. (2012). Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Hemşirelerin Eğitimlerine Verdiği Katkıya İlişkin Görüşleri. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*. S. 2(1), s. 39-46.
- Luo, Y., & Wang, H. (2009). Correaltion Research on Psychological Health Impact on Nursing Students Against Stres, Coping Way And Social Support. *Nurs Educ Today*, S. 29(1), s. 5-9. doi: 10.1016/j.nedt.2008.05.019.
- Onan, N., Ünsal Barlas, G., Karaca, S., Kocaman Yıldırım, N., Taşkıran, Ö., & Sümeli, F. (2015). The Relations Between Perceived Stress, Communication Skills And Psychological Symptoms in Oncology Nurses. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 5(3), s. 170-177. doi: 10.5455/musbed.20150602021515.
- Shaban, I.A., Khater, W.A., & Akhu-Zaheya L.M. (2012). Undergraduate Nursing Students' Stress Sources and Coping Behaviours During Their Initial Period Of Clinical Training: A Jordanian Perspective. *Nurse Educ Pract*, S. 12(1), s. 204-209. doi: 10.1016/j.nepr.2012.01.005.
- Seydefatemi, N., Tafreshi, M., & Hagani, H. (2007). Experienced Stressors and Coping Strategies Among Iranian Nursing Students. *BMC Nursing*, S. 2(13), s. 1-10, doi: 10.1186/1472-6955-6-11.
- Stephens, T.M. (2013). Nursing Student Resilience, A Concept Clarification. *Nursing Forum*, S. 48(2), s. 125-33. doi: 10.1111/nuf.12015.
- Sheu, S., Lin, H.S., & Hwang, S.L. (2002). Perceived Stress and Physio-Psycho-Social Status Of Nursing Students During Their Initial Period Of Clinical Practice: The Effect of Coping Behaviors. *Int J Nurs Stud*, S. 39, s. 165-75.
- Savcı, M., & Aysan, F. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Stres Düzeyi İle Stresle İle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 3(1), s. 44-56.
- Şahin, N., Güler, M., & Basım, H.N. (2009). A Tipi Kişilik Örüntüsünde Bilişsel ve Duygusal Zekânın Stresle Başa Çıkma Ve Stres Belirtileri İle İlişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, S. 20(3), s. 243-254.
- Taşdelen, S., & Zaybak, A. (2013). Hemşirelik Öğrencilerinin İlk Klinik Deneyim Sırasındaki Stres Düzeylerinin İncelenmesi. *FNJN*, S. 21(2), s. 101-106.
- Taşdemir, M. (2012). Yaz Okulu ve Normal Öğretim Üzerine Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 43, s. 436-447.
- Topkaya, N., & Meydan, B. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Problem Yaşadıkları Alanlar, Yardım Kaynakları ve Psikolojik Yardım Alma Niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 3(1), s. 25-37.
- Topal, M. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Stres İle Başa Çıkma Stilleri İle Pozitif ve Negatif Duygu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Weekes, N.Y., MacLean, J., & Berger, D.E. (2005). Sex, Stress, and Health: Does Stress Predict Health Symptoms Differently for The Two Sexes? *Stress and Health*, S. 21(3), s. 147-156. doi: 10.1002/smi.1046.
- Yıldırım, N., Karaca, A., Ankaralı, H., Açıkgöz, F., & Akkuş, D. (2016). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşadıkları Stres ve İlişkili Faktörler. *MUSBED*, S. 6(3), s. 121-128. doi: 10.5152/clinexphealthsci.2016.061.

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyetleri İle HÖASÖ, HÖBCÖ, HÖSBDÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması (n=348)

ÖLÇEKLER	CİNSİYET		TEST	
	KIZ Ortanca (%25-%75 çeyrek)	ERKEK Ortanca (%25-%75 çeyrek)	z*	p
HÖASÖ				
Mesleki bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan stres	4,00 (2,25-7,00)	5,00 (2,75- 7,00)	-0.369	0.712
Hastaya bakım verirken yaşanan stres	14,00 (8,00-18,00)	12,00 (8,00- 18,00)	-1.032	0.302
Ödevlerden ve iş yükünden kaynaklanan stres	9,00 (5,00-12,00)	9,00 (6,00- 13,00)	-0.382	0.703
Öğretim elemanları ve hemşirelerden kaynaklanan stres	9,00 (5,00-13,00)	8,00 (5,00- 12,00)	-1.489	0.137
Ortamdan kaynaklanan stres	5,00 (3,00-7,00)	5,00 (3,00- 7,00)	-0.000	1.000
Akrarlardan ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres	5,00 (3,00-8,00)	5,00 (3,00- 8,00)	-1.007	0.314
TOPLAM	49,50 (29,00-63,70)	43,00 (29,00-63,50)	-0.713	0.476
HÖBCÖ				
Sosyal davranış belirtileri	8,00 (4,00- 12,00)	7,00 (3,00- 11,00)	-1.085	0.166
Duygusal belirtiler	9,00 (4,00- 12,00)	6,00 (2,50- 11,00)	-2.370	0.018
Fiziksel belirtiler	6,00 (2,00-11,00)	5,00 (1,00-10,25)	-0.794	0.427
TOPLAM	22,00 (9,50- 34,00)	17,50 (7,00- 30,25)	-1.851	0.064
HÖSBDÖ				
İyimser kalma	6,00 (3,00-8,00)	5,00 (4,00- 8,00)	-0.323	0.747
Transfer	6,00 (4,00- 8,00)	6,00 (4,00-8,00)	-0.586	0.558
Sorun çözme	9,00 (7,00-11,00)	9,00 (6,00-12,00)	-0.028	0.978
Kaçınma	13,00 (10,00-17,00)	14,00 (10,00- 18,00)	-0.203	0.839
TOPLAM	34,00 (28,00-40,00)	35,00 (27,00-43,00)	-0.225	0.822

*z: Mann Whitney U Testi.

Tablo 2. Öğrencilerin Ailelerinin Yaz Okulundan Ders Aldığını Bilme Durumları İle HÖASÖ, HÖBCÖ, HÖSBDÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması (n: 348)

ÖLÇEKLER	AİLENİN BİLGİSİ		z*	p
	Var	Yok		
HÖASÖ				
Mesleki bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan stres	Ortanca (%25-%75 çeyrek) 4,00 (2,25 -7,00)	Ortanca (%25-%75 çeyrek) 4,50 (2,75-7,50)	-0.092	0.926
Hastaya bakım verirken yaşanan stres	13,00 (8,00- 18,00)	12,00 (6,50-19,50)	-0.410	0.682
Ödevlerden ve iş yükünden kaynaklanan stres	9,00 (5,00-12,00)	7,00 (5,50- 15,00)	-0.080	0.937
Öğretim elemanları ve hemşirelerden kaynaklanan stres	8,00 (5,00-13,00)	10,50 (7,00-13,75)	-1.070	0.284
Ortamdan kaynaklanan stres	5,00 (3,00-7,00)	5,50 (2,75- 8,25)	-0.214	0.831
Akrarlardan ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres	6,00 (3,00 - 8,50)	5,50 (3,00-10,50)	-0.081	0.936
TOPLAM	45,50 (29,00 -63,25)	49,00 (28,50-71,00)	-0.004	0.997
HÖBCÖ				
Sosyal davranış belirtileri	7,00 (3,00-11,00)	11,00 (9,50-19,50)	-2.798	0.005
Duygusal belirtiler	7,00 (3,00-11,00)	16,00 (11,50-20,00)	-3.718	<0.001
Fiziksel belirtiler	5,00 (1,00-10,00)	15,00 (9,50-23,50)	-3.312	<0.001
TOPLAM	20,00 (7,00-32,00)	45,00 (31,00 -63,00)	-3.278	<0.001
HÖSBDÖ				
İyimser kalma	5,00 (3,00-8,00)	6,00 (3,75- 10,25)	-0.797	0.425
Transfer	6,00 (4,00-8,00)	5,50 (3,75-9,25)	-0.146	0.884
Sorun çözme	9,00 (7,00-12,00)	10,50 (8,00- 14,50)	-0.861	0.390
Kaçınma	13,00 (10,00- 17,00)	17,00 (10,50-20,00)	-1.176	0.246
TOPLAM	35,00 (28,00-41,00)	43,00 (29,50- 43,50)	-0.939	0.348

*z: Mann Whitney U Testi

Tablo 3: Öğrencilerin Yaz Okulu Eğitimi Konusunda Ailesi Tarafından Desteklenme Durumları İle HÖASÖ, HÖBCÖ, HÖSBDÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması (n: 348)

HÖASÖ	AİLESİ TARAFINDAN		z*	p
	Desteklenen Ortanca (%25-%75 çeyrek)	Desteklenmeyen Ortanca (%25-%75 çeyrek)		
Mesleki bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan stres	4,00 (2,00- 6,50)	5,00 (3,00-7,00)	-1.507	0.132
Hastaya bakım verirken yaşanan stres	13,00 (8,00-18,00)	14,00 (9,00-21,50)	-1.951	0.051
Ödevlerden ve iş yükünden kaynaklanan stres	8,00 (5,00-12,00)	11,00 (6,00-14,00)	-2.607	0.009
Öğretim elemanları ve hemşirelerden kaynaklanan stres	8,00 (4,25-12,00)	9,00 (6,00-15,00)	-2.087	0.037
Ortamdan kaynaklanan stres	5,00 (3,00-7,00)	5,00 (4,00-8,00)	-2.135	0.033
Akranlardan ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres	5,00 (3,00- 8,00)	7,00 (4,00-10,25)	-2.653	0.008
TOPLAM	45,00 (28,00-61,75)	50,00 (36,50-76,00)	-2.208	0.027
HÖBCÖ				
Sosyal davranış belirtileri	7,00 (3,00-11,00)	11,00 (8,00-13,50)	-4.434	<0.001
Duygusal belirtiler	7,00 (3,00-11,00)	11,00 (6,00-16,00)	-3.882	<0.001
Fiziksel belirtiler	5,00 (1,00-9,00)	8,00 (3,00-14,00)	-2.909	0.004
TOPLAM	19,00 (7,00-30,00)	29,00 (19,50-40,50)	-4.138	<0.001
HÖSBDÖ				
İyimser kalma	5,00 (3,50-8,00)	6,00 (3,00-8,25)	-0.932	0.351
Transfer	6,00 (4,00-8,00)	6,00 (4,00-8,00)	-0.471	0.637
Sorun çözme	9,00 (6,00-11,50)	10,00 (8,00-14,00)	-2.032	0.041
Kaçınma	13,00 (10,00-17,00)	13,00 (9,00-17,00)	-0.644	0.520
TOPLAM	35,00 (28,00-41,25)	34,50 (25,00-43,00)	-0.186	0.853

*z: Mann Whitney U Testi.

Tablo 4: Öğrencilerin Akademik Başarıları ile HÖBCÖ, HÖSBDÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması (n=348)

ÖLÇEKLER	Akademik Başarı Durumu			U	p**
	Düşük ^a Ortanca (%25-%75 çeyrek)	Orta ^b Ortanca (%25-%75 çeyrek)	Yüksek ^c Ortanca (%25-%75 çeyrek)		
HÖBCÖ					
Sosyal davranış belirtileri	11,00 (9,00-15,00)	7,00 (3,00-11,00)	7,00 (2,50-10,00)	a-b= 2461,500 a-c= 353,000 b-c=4977,000	<0.001 <0.001 0,595
Duygusal belirtiler	12,00 (6,00-17,00)	7,00 (3,00-11,00)	6,00 (2,00-10,25)	a-b= 2637,000 a-c= 417,000 b-c= 5024,500	<0.001 0,002 0,599
Fiziksel belirtiler	8,00 (4,00-16,00)	5,00 (1,00-10,00)	4,00 (1,00-9,00)	a-b= 3248,500 a-c= 480,000 b-c= 4824,000	0,007 0,019 0,529
TOPLAM	31,00 (20,00-47,00)	20,00 (7,00-30,00)	17,00 (4,00-31,00)	a-b= 2212,500 a-c=350,000 b-c= 4413,000	<0.001 0,003 0,595
HÖSBDÖ					
İyimser kalma	7,00 (4,00-8,75)	5,00 (3,00-7,00)	5,00 (4,00-7,00)	a-b= 3437,500 a-c= 539,500 b-c=5317,000	0,008 0,041 0,917
Transfer	6,00 (5,00-8,00)	6,00 (4,00-8,00)	6,00 (4,00-8,00)	a-b= 4143,000 a-c= 353,000 b-c=5190,500	0,351 0,202 0,553
Sorun çözme	10,00 (7,00-11,00)	9,00 (7,00-12,00)	9,00 (5,00-11,00)	a-b= 4348,000 a-c= 607,000 b-c=4636,500	0,722 0,412 0,429
Kaçınma	12,00 (7,50-15,00)	13,00 (10,00-17,00)	14,00 (11,00-18,00)	a-b= 3876,500 a-c= 577,000 b-c=4890,500	0,060 0,069 0,416
TOPLAM	34,00 (26,00-42,50)	35,00 (28,00-41,75)	36,00 (24,50-42,00)	a-b= 3880,000 a-c= 606,500 b-c=4340,000	0,735 0,962 0,705

U*: Mann Whitney U Testi. **p: Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney U Testi

Tablo 5: Öğrencilerin Yaşları ile HÖBCÖ Toplam ve Alt Boyut Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları ve Anlamlılık Düzeyleri (n=348)

DEĞİŞKENLER		Yaş
HÖBCÖ		
Sosyal davranış belirtileri	r_s	-0.168
	p	0.002
Duygusal belirtiler	r_s	-0.122
	p	0.027
Fiziksel belirtiler	r_s	-0.127
	p	0.020
TOPLAM	r_s	-0.160
	p	0.005

r_s : Spearman Korelasyon Analizi.